

Tôi là người Việt Nam

Tác Giả: Nguyễn Hoàng Quốc
Thứ Năm, 13 Tháng 1 Năm 2011 21:51

Câu “Tôi là người Việt Nam”, có nghĩa là tôi thuộc về Việt Nam...

Đầu năm 2010, Trần Hữu Việt, mang máy móc đến văn phòng của tôi để hỏi về việc phỏng vấn vài câu cho cuốn băng ca nhạc về chủ đề “Tôi là người Việt Nam”. Thời gian gần đây, tôi không nói hết được ý nghĩ của mình. Cảm thấy đó là một đề tài hay nên xin viết thêm một ít. Về tôi, cuốn băng ra đã khá lâu, có viết về đời này thì cũng không biết mang tiếng là quỵng cáo cho một cái sự thăng trầm, đời tôi chẳng có gì đâu.

Trước hết, cần ghi nhận là câu nói “Tôi là người Việt Nam” từ miệng một người Việt đang sống ở hải ngoại khác với câu nói “Tôi là người Việt Nam” từ miệng một người Việt trong nước. Với người Việt trong nước, đó là chuyện bình thường, tự nhiên và đương nhiên. Với người Việt ở hải ngoại, đó là một sự khẳng định về ý thức, một sự khẳng định về tâm huyết.

Bên trên thực tế và trên nguyên tắc, phần lớn người Việt ở hải ngoại không còn hoàn toàn là người Việt nữa. Về phương diện địa lý, chúng ta sống rất xa Việt Nam, không phải ai cũng có cơ hội về thăm Việt Nam; về phương diện xã hội, hầu hết các quan hệ của chúng ta đều ở ngoài Việt Nam; về mặt pháp lý, chúng ta không còn mang quốc tịch Việt Nam, nghĩa là chúng ta không còn là công dân Việt Nam nữa.

Trong hoàn cảnh như thế, chúng ta không đương nhiên là người Việt Nam. Nhiều người, nhất là những người thuộc thế hệ thế kỷ 2 hoặc thế hệ mới, từ những người hoặc sinh ra ở hải ngoại hoặc ra ngoài quốc tế lúc nhỏ, từ nhỏ là làm người Việt Nam. Họ hầu như hòa nhập vào xã hội mới, không còn quan hệ gì với đất nước và con người Việt Nam.

Tuy nhiên, đời đa số người Việt ở hải ngoại, đặc biệt những người thuộc thế hệ thế kỷ trước, đời

Tôi là người Việt Nam

Tác Giả: Nguyễn Hoàng Quốc

Thứ Năm, 13 Tháng 1 Năm 2011 21:51

chúng ta là người Việt Nam, dù ở đâu cũng tự nhận mình, trước hết, là người Việt Nam; dù xem cái gì là Việt Nam là bản sắc chính của mình.

Có đâu, cái gì là người Việt Nam hay không phải là cái gì cũng tự nhận hay bản thân. Người Việt Nam thì nó khác với những thế hệ này qua thế hệ khác. Người ngoài thì nó thường xuyên thay đổi.

Ví dụ, thời đầu, những năm đầu tiên sau 1975, chúng ta tự nhận mình như những người Việt Nam thuần - không phải là Việt Nam mà là Việt-Nam-tuần-n, tức là ruột ngựa và chính trị. Sau, sống lâu ở nước ngoài, thì cách thuần dần dần ngày càng nhạt dần. Chúng ta lại tự nhận nghĩa tính cách Việt Nam dựa trên tiêu chuẩn của văn hoá.

Trong cái gì là của văn hoá hay thì có ba yếu tố nổi bật nhất.

Thứ nhất là địa lý, nơi chúng ta sinh ra. Xin lưu ý là, nói chuyện với người đồng hương, người Việt Nam, chúng ta gọi nhau là đồng bào; người ngoài, chúng ta gọi nhau là đồng hương. Chữ đồng bao gồm liên với yếu tố chung tộc; chữ đồng hương gồm liên với yếu tố địa lý. Có thể nói ám ảnh về địa lý, vô không gian, là một trong những ám ảnh lớn nhất trong ý niệm về bản sắc của các cộng đồng di dân và lưu vong.

Thứ hai là truyền thống, lịch sử hay ký ức tập thể, dù làm chúng ta cảm thấy gắn nhau, gọi nhau là bà con của nhau.

Và cuối cùng, thứ ba, là ngôn ngữ, dù làm chúng ta có thể giao tiếp và thông cảm với nhau.

Trong ba yếu tố này, yếu tố ngôn ngữ có lẽ là quan trọng nhất. Bởi ngôn ngữ không phải chỉ là một phương tiện giao tiếp mà còn là một nơi chứa đựng những ký ức tập thể và ký ức văn hoá của một dân tộc. Nói tiếng mẹ đẻ là làm theo dục vọng quá khứ của bản thân và gia đình, họ hàng, cộng đồng lịch sử của dân tộc. Chẳng phải sao? Chẳng phải tiếng “chú”, tiếng “bác”, tiếng “cô”, tiếng “dì”, v.v... trong cách xưng hô, chúng ta đã nghe vang dội âm của một nền văn hóa làng xã dựa trên tình thân gia tộc ngày xưa.

Tôi là người Việt Nam

Tác Giả: Nguyễn Hoàng Quốc

Thứ Năm, 13 Tháng 1 Năm 2011 21:51

Bây giờ, có thể nói một cách tóm tắt thế này: là một người Việt Nam, theo tôi, là kẻ, trước hết, có thể sẽ dùng tiếng Việt để liên thông không những với những người khác trong cộng đồng mà còn với quá khứ, với truyền thống, với lịch sử của dân tộc; và qua sự liên thông này, trở thành một thành phần góp phần bồi đắp và cái khế ước cộng đồng và cái khế ước dân tộc vĩ đại chung quanh mình.

Chính sự góp phần này mới là yếu tố chính.

Câu “Tôi là người Việt Nam”, do đó, có nghĩa là tôi thuộc về Việt Nam, tôi vui nên vui của Việt Nam, buồn nên buồn của Việt Nam, tôi còn lưu luyến với quá khứ của Việt Nam và còn khế ước khoi và tiếp nối lại của Việt Nam.

Nói cách khác, nếu một lúc nào đó, chúng ta hoàn toàn hòa nhập với Việt Nam, mất cái Việt Nam, không cảm thấy có bất cứ sợi dây liên kết nào giữa chúng ta và Việt Nam nữa thì chúng ta cũng không còn là người Việt Nam nữa.